

ÜRKİYE'DE BİYOBANKALARIN STANDARDİZASYONU VE ETİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kadir Daştan, M.Sc¹, M. Özlem Kulusayın, Ph.D², Yusuf Tunç Demircan, Ph.D¹,
M.Feyzi Şahin M.D.³, E. Hülya Yükseloğlu Ph.D¹

¹*İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Fen Bilimleri Anabilim Dalı*

²*İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı*

³*T.C. Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu, İstanbul*

Biyobankalar kan ve kemik iliği gibi biyolojik örneklerin tedavi amacıyla kullanılmak üzere ve sonraki araştırmalar için saklanması, aynı örnek üzerinde çok sayıda genetik inceleme yapılabilmesinin hedeflenmesi ve yanı sıra bir takım hastalıkların genetik temelini belirleme amacını taşımaktadırlar. Bunun yanı sıra biyobankaların genetik bilgi kaynağı olmaları nedeniyle bioetik ve hukuksal açıdan korunması ve yönetilmesi, burada saklanan bilgilerin anonimleştirilmiş veya şifrelenmiş, izlenebilir ve tanımlanabilir olması gerekmektedir. Biyobankalarda depolanan genetik verilerin, sigorta şirketleri, işveren ve bankalar gibi üçüncü şahısların eline geçmesi riski söz konusu olduğundan, gizlilik ilkesi son derece önemlidir. Günümüzde kök hücrelerin tıpta kullanımı konusunda yoğun çalışmalar söz konusu olup, tedavide kullanılabilme umudu taşıyan insan doku ve hücrelerinin çeşitliliğinin her geçen gün artmasına paralel olarak, Parkinson, Alzheimer, lösemi, diyabet ve felç gibi birçok hastalığın tedavisi için ümit vaat eden kök hücrelerin de günümüzde araştırma ve tedavi amacıyla saklandığı biyobankaların sayısı giderek artmaktadır. Ülkemizde de hem özel sektörde hem de kamu hastaneleri bünyesinde bir kısım kordon kanı ve kemik iliği bankaları mevcut olup, söz konusu doku bankalarının çalışma esasları Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Bir biyobanka kurulurken dikkate alınması gereken esaslar konuyla ilgili kılavuz ve iyi uygulama talimatlarında belirtilmektedir. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği örgütü (OECD) uygulanabilen kuralları 2007 yılında belirlemiş, Uluslararası Biyolojik ve Çevresel Kaynaklar Derneği (ISBER) ise biyobankalar ile ilgili iyi uygulamaları 2008'de yayımladığı ikinci baskıda bildirmiştir. Tüm bu kılavuz ve iyi uygulama talimatlarına rağmen, tüm biyobankaların kendi amacı doğrultusunda uygulayacağı standart ortak bir kılavuz henüz mevcut değildir. Bu çalışmanın amacı, mevcut kılavuzların ve iyi uygulama talimatlarının birleştirilerek ülkemizde ortak bir kılavuz oluşturulmasının hızlandırılmasının gerekliliğini ön plana çıkarmak, örneklerin standartlara uygun şekilde toplanması, saklanması ve kullanılması, buna uygun fiziki şartların ve eğitilmiş personelin sağlanması, üniversite hastanelerinde bu çalışmaların multidisipliner yaklaşımla gerçekleştirilmesini kapsayan akreditasyon çalışmalarının önemini vurgulamaktır.

Anahtar Kelimeler: Biyobanka, Bioetik, Genetik Analiz, Standardizasyon, Kök Hücre

Sorumlu yazar: Kadir Daştan, kadirdastan@gmail.com